

К.е.н. Коренєва О.Г., Коренєв А.М.

Українська академія банківської справи, м. Суми, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО УДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ РЕЗЕРВІВ ЗА КРЕДИТНИМИ ОПЕРАЦІЯМИ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

В умовах негативного впливу світової економічної кризи на якість кредитної діяльності національних банківських систем, постійного зростання обсягів проблемних позичок виникає необхідність формування нових механізмів управління кредитними ризиками, а це, у свою чергу, потребує розробки нових підходів до формування страхових (спеціальних) резервів за кредитними операціями банківських установ.

Нові стандарти формування резервів банків повинні створювати умови для визначення найбільш важливих сучасних проблем складання фінансової звітності, а саме: забезпечити більш раннє визнання втрат за позичками для створення адекватних резервів у банківській установі.

Варто зазначити, що з 2010 року обов'язковим є складання фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності згідно з міжнародними стандартами підприємствами-емітентами, цінні папери яких перебувають у лістингу організаторів торгівлі на фондовому ринку, банками і страховиками, за власним рішенням іншими емітентами цінних паперів і фінансовими установами [1].

Відповідно до листа НБУ від 29.12.2010 р. № 12-111/1705-23965 [2] банки мають право складати, оприлюднювати та подавати до Національного банку України річну та консолідовану фінансову звітність відповідно до усіх вимог МСФЗ, що набрали чинності. Водночас зазначається, що сума резервів під знецінення фінансових активів має бути не меншою ніж сума, визначена відповідно до вимог Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків, затвердженого постановою Правління НБУ від 06.07.2000 р. № 279 [3].

Зауважимо, що багато користувачів фінансової звітності, а також зацікавлені особи вважають вимоги МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка» [4] занадто складними для розуміння, тлумачення та застосування на практиці. Тому Радою з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку (РМСБО) з 2008 року розпочато процес заміни МСБО 39 новим стандартом фінансової звітності, що триває до сих пір. При цьому весь процес заміни МСБО 39 поділено на три основні фази: класифікація і оцінка, методологія зменшення корисності, облік хеджування.

Отже, з 1 січня 2013 р. обов'язковим до застосування стане МСФЗ 9 «Фінансові інструменти», тож перед українськими банками постають нові проблеми стосовно адаптації обліку та формування резервів під кредитні ризики до вимог міжнародних стандартів. Основне його положення – заміна моделі оцінки зменшення корисності за фінансовими активами (замінюється модель понесених збитків на модель очікуваних збитків). На дату первісного визнання фінансового активу здійснюється оцінка кредитних збитків, очікуваних впродовж експлуатації фінансового активу. При цьому необхідно оцінити очікувані грошові потоки з урахуванням очікуваних майбутніх кредитних збитків впродовж усього терміну життя фінансового активу, які відображаються шляхом коригування чистого процентного доходу на протязі усього періоду використання фінансового активу.

Чистий процентний дохід коригується на маржу, яка є розподілом первісно очікуваних майбутніх кредитних збитків, шляхом коригування ефективної процентної ставки.

Резерв для очікуваних кредитних збитків формується упродовж усього строку дії шляхом зменшення чистого процентного доходу з метою відображення оцінок очікуваних збитків. З метою поступового формування резерву відкладається маржа від первісно очікуваних збитків, яка вираховується із сукупного процентного доходу за кожний період (незалежно від того, чи понесені фактичні збитки).

Зауважимо, що оцінка очікуваних майбутніх збитків переглядається безперервно, тобто на кінець кожного періоду суб'єкт господарювання має здійснювати переоцінку очікуваних грошових потоків від фінансового активу. При цьому до уваги беруться майбутні кредитні збитки, очікувані за станом на звітну дату. Таким чином, зміни в очікуваннях кредитних збитків визнаються негайно на основі дисконтованих грошових потоків як прибуток або збиток із застосуванням ефективної ставки відсотка [5].

Кредитна діяльність банківських установ пов'язана з чинниками випадковості, неповноти інформації (невизначеності), тобто з ризиком. Варто зазначити, що саме прийняття надмірного кредитного ризику є основною причиною збиткової роботи банківських установ України. Отже, зважаючи на те, що для банківських установ України кредитна діяльність є основним видом діяльності, головне значення у сучасних умовах посідає питання теоретико-методичного обґрунтування процесів формування резервів за кредитними операціями банківських установ як основної складової стратегії управління кредитним ризиком.

Впровадження нового підходу щодо формування резервів дозволить перейти до більш раннього визнання кредитних збитків у фінансовій звітності, максимально використовувати дані, зібрані з метою виконання вимог Базеля II. Вважається, що це в цілому буде більш точним відображенням реальної вартості.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні [Електронний ресурс] : розпорядження Кабінету міністрів України від 24.10.2007 р. (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
2. Роз'яснення щодо порядку складання фінансової звітності банків України за 2010 рік [Електронний ресурс] : лист Департаменту бухгалтерського обліку

НБУ від 29.12.2010 р. № 12-111/1705-23965. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків [Електронний ресурс] : положення, затверджене постановою Правління Національного банку України від 06.07.2000 р. № 279 (зі змінами та доповненнями). – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
4. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання і оцінка» [Електронний ресурс] : Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>.
5. Снігурська, Л. Огляд змін у МСФЗ щодо обліку фінансових інструментів та формування фінансової звітності, запланованих на 2010-2011 роки [Текст] / Л. Снігурська // Вісник НБУ. – 2011. – № 1. – С. 44-52.